

Genişletilmiş zet

Madde Kullanım Bozukluğu Nedeniyle AMATEM'e Başvuran Ailelerin Bağımlı yeye Y6nelik Tutumlarının ve Depresyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Giriş

Madde kullanım bozukluğu, gün geçtikçe tüm dünyada yaygınlaşmakta ve sağlık, sosyal, ekonomik alanlarla ilişkili olması sebebiyle sosyal bir sorun olarak ele alınmaktadır. Madde kullanımı, sadece bireysel fakt6rlerle açıklanamayan çok boyutlu bir yapıya sahiptir ve biyopsikososyal fakt6rlerle ele alınmalıdır. Bu açıdan bakıldığında aile, hem madde kullanımına başlama ve bağımlı olma sürecinde bir risk fakt6r olabilmekte hem de tedavi olma ve tedavi sonrası uyum sürecinde bir sosyal destek mekanizması olabilmektedir. Dolayısıyla, ailenin madde bağımlılığı ile ilişkisi iki y6nldr. Tedavi sürecinin ve sonrasında topluma uyum sürecinin başarıyla sonuçlanmasında, aile işlevselliğinin ve destek mekanizmalarının korunması, aile içi iletişimin sağlıklı olması 6nemli fakt6rler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında, madde bağımlılığı ile ilgili müdahalelerde ailenin durumunu değerlendirmek tedavi başarisını yükseltmek için oldukça 6nemlidir.

Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı, madde kullanım bozukluğu olan bireylerin ailelerinin depresyon düzeylerinin ve bağımlı üyeye y6nelik tutumlarının tespit edilmesi ve aralarındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. Araştırmada; "Katılımcıların depresyon düzeyleri nedir?", "Katılımcıların aile içi ilişkileri nasıldır?" ve "Katılımcıların depresyon düzeyleri ile aile içi ilişkileri arasında bir ilişki var mıdır?" sorularına yanıt aranmıştır.

Y6ntem

Kesitsel türdeki bu araştırma için gerekli 6rnek büyüklüğü power analizi kullanılarak yapılmıştır. G*Power programı kullanılarak 6rnek büyüklüğü power = 0.85, α = 0.05, d (etki büyüklüğü - effect size) = 0.3 alındığında çift y6nl tek grupta minimum 102 kişi olarak hesaplanmıştır. 6rneklemi, 21.03.2022 ile 20.09.2022 tarihleri arasında Manisa Amatem'e başvuru yapan madde kullanım bozukluğu olan bireylerin aile üyelerinden herhangi bir 6rneklem y6ntemi seçilmeden araştırmaya katılmayı kabul edenlerin tümü oluşturmaktadır. Araştırmaya katılmayı g6nll olarak kabul eden 106 birinci derece aile üyesiyle birebir g6rşmeler yapılarak veriler toplanmıştır. Veriler literatür taranarak oluşturulan sosyodemografik ve madde kullanım bozukluğu ile ilgili 6zellikler içeren soru formu, Aile Bağımlılık Profil İndeksi 6leği ve Beck Depresyon 6leği'nin yer aldığı anket formu aracılığıyla toplanmıştır.

Bulgular

Katılımcıların %35'i madde kullanım bozukluğu olan bireyin annesi, %34' ise babasıdır ve katılımcıların %64.2'si madde bağımlısı olan aile üyesiyle beraber yaşamaktadır. 6rneklem grubunun %80'i daha 6nce madde kullanım bozukluğu ile ilgili herhangi bir eğitim programına katılmamıştır ve %91.5'i madde bağımlılığının tedavi edilebilir bir hastalık olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların BAPİ-A puan ortalamaları incelendiğinde, bağımlı üyeye sahip ailelerin ebeveynlik becerileri alt boyutundan 8.73 ± 2.73 , aile içi bağlar alt boyutundan 1.61 ± 1.23 , bağımlıya karşı tutum alt boyutundan 2.5 ± 1.18 puan aldığı ve toplam 6lek puanından 12.88 ± 3.89 aldığı g6rlmştr. 6leğin kesme noktaları g6z 6nnde bulundurulduğunda, bu araştırma kapsamında aile üyelerinin ebeveynlik becerilerinde yetersiz olduğu, bağımlı bireye y6nelik tutumların yetersiz olduğu ve genel anlamda aile içi ilişkilerde sorunların var olduğu tespit edilmiştir. Beck Depresyon 6leği değerleri incelendiğinde ise puan ortalamasının 20.13 ± 9.92 olduğu ve katılımcıların %47'sinde (n = 50) orta düzeyde depresyonun var olduğu g6rlmştr.

Aile üyelerinde madde bağımlısı bulunan kadın katılımcıların %5'inde, erkek katılımcıların %29'unda depresyon yokken, kadınların %60.7'sinde ve erkeklerin %28.9'unda orta düzeyde depresyon olduğu bulunmuştur. Araştırmada cinsiyet, medeni durum, madde kullanım bozukluğu olan bireye yakınlık derecesi depresyonu etkileyen fakt6rler olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların depresyon düzeyleri ile madde kullanım bozukluğuna sahip aile üyesiyle beraber kullanım olma ve madde bağımlılığına dair eğitim almış olma durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Katılımcıların Beck Depresyon 6leği puan ortalamaları ile BAPİ-A 6leği puan ortalamaları, ebeveynlik becerileri alt boyutu puan ortalamaları ve bağımlıya karşı tutum alt boyutu puan ortalamaları arasında zayıf düzeyde pozitif y6nl istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Buna g6re, katılımcıların depresyon düzeyleri arttıca aile içi ilişkilerdeki sorunlar, ebeveynlik becerilerindeki sorunlar ve bağımlı üyeye karşı tutumdaki sorunlar da artmaktadır.

Tartışma

Madde kullanım bozukluğu olan bireylerin ailelerinin depresyon düzeylerini ve bağımlı üyeye y6nelik tutumlarını tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmada, katılımcıların %47'sinde orta düzeyde ve %20'sinde hafif düzeyde depresyon belirtileri olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamızda, kadın katılımcıların depresyon düzeylerinin erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu g6rlmektedir. Bağımlı bir yesi olan ailelerin kültürel yapısının, aile yapısının ve aile içi ilişkilerinin o ailedeki kadın ve erkek üyelerin depresyon düzeylerini farklı şekillerde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma kapsamında kullanılan BAPİ-A ölçeği ile, aile üyelerinin bağımlı bireye yönelik tutumlarının ve ebeveynlik becerilerinin yetersiz olduğu, aile içi ilişkilerde sorunların var olduğu tespit edilmiştir. Literatürde araştırmaların, madde kullanım bozukluğu olan ailelerin aile işlevselliği üzerine yoğunlaştığı görülmekle beraber, hem aile üyeleri ile yapılan araştırmalarda hem de bağımlı bireylerle yapılan araştırmalarda aile işlevselliğinde sorunlar olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda, annelerin ebeveynlik becerilerinin diğer aile üyelerinden daha yetersiz olduğu bulunmuştur. Yapılan araştırmalarda, madde bağımlısı çocuğu olan annelerin çocuklarının sorumluluklarını üstlenebildiği ve madde kullanıcısının bu sebeple kendi bağımlılığının sonuçlarını fark etmede güçlük çekebildiği, dolayısıyla bunun doğru bir ebeveyn tutumu olmadığı vurgulanmaktadır.

İlköğretim mezunu ve daha düşük eğitim seviyesine sahip katılımcıların aile içi bağları yetersiz bulunmuştur. Farklı araştırmalarda da anne ve babaların eğitim düzeyi yükseldikçe aile işlevlerinin daha sağlıklı algılandığına dair sonuçlar mevcuttur.

Sonuç olarak, araştırma bulgularımız madde kullanım bozukluğu olan bireylerin aile üyelerinde depresyon belirtilerinin yüksek olduğunu, aile üyelerinin bağımlı üyeye yönelik tutumlarının ve ebeveynlik becerilerinin yetersiz olduğunu ve aile içi ilişkilerde sorunların var olduğunu göstermektedir. Bağımlılık bir aile hastalığıdır ve aile sisteminin tedavi sürecine dahil edilmesi oldukça önemlidir. Dolayısıyla madde bağımlılığında yer alan aile sistemlerinin işlevleri ve özellikleri hakkında araştırmalar yapmak, aile davranışlarını güçlendirmeye, aile temelli müdahaleler oluşturmaya yardımcı olacaktır. Çalışma bulgularımız, madde bağımlısı bireylerin aile üyelerinin ihtiyaçlarına göre belirlenmiş psikoterapötik müdahale, rehabilitasyon programları, psikoeğitimler ve bağımlılık süreci ile ilgili psikososyal desteğe ihtiyaçları olduğunu göstermektedir.